

STORTINGET

Innst. 376 S

(2017–2018)

Innstilling til Stortinget
fra arbeids- og sosialkomiteen

Dokument 8:198 S (2017–2018)

Innstilling fra arbeids- og sosialkomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Hadia Tajik, Lise Christoffersen, Arild Grande og Eigil Knutsen om å styrke godkjenningsordningen for renhold

Til Stortinget

Bakgrunn

I dokumentet fremmes følgende forslag:

- «1. Stortinget ber regjeringen fjerne § 17 (2) i forskrift om offentlig godkjenning av renholdsvirksomheter og om kjøp av renholdstjenester.
2. Stortinget ber regjeringen utarbeide forskriftsendringene i nær dialog med partene som representerer renholdsbransjen. Det legges vekt på informasjon om regelendringene, en tilstrekkelig overgangsordning for bedrifter som ønsker å registrere seg i godkjenningsordningen, samt vurdering av om dagens regler er tilpasset både større og mindre aktører.
3. Stortinget ber regjeringen etablere en felles informasjonsportal for renholdsbransjen som bidrar til at det blir enkelt å velge seriøst, og der alle berørte offentlige etater og relevante aktører fra bransjen presenterer sine ressurser samordnet, oversiktlig og brukervennlig.
4. Stortinget ber regjeringen øke kontrollvirksomheten overfor selgere og kjøpere av renhold for å motvirke svart arbeid.»

Det vises til dokumentet for nærmere redegjørelse for forslaget.

Komiteens behandling

Komiteen ba i brev av 12. april 2018 om statsrådens vurdering av forslaget. Statsrådets svarbrev av 3. mai 2018 følger vedlagt.

Komiteens merknader

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Lise Christoffersen, Arild Grande, Eigil Knutsen og Hadia Tajik, fra Høyre, Margret Hagerup, Heidi Nordby Lunde og Kristian Tonning Riise, fra Fremskrittspartiet, Hanne Dyveke Søttar og lederen Erlend Wiborg, fra Senterpartiet, Per Olaf Lundteigen, fra Sosialistisk Venstreparti, Solfrid Lerbrekk, og fra Venstre, Terje Breivik, viser til at deler av renholdsbransjen er preget av useriøse aktører, dårlige arbeidsforhold og ulike former for arbeidslivskriminalitet. Dette undergraver trygge arbeidsplasser i seriøse virksomheter. Det er iverksatt flere tiltak for å få bukt med problemene. Godkjenningsordningen for renhold, som ble innført i 2012, innebærer at alle renholdsvirksomheter har en plikt til å søke Arbeidstilsynet om godkjenning. Godkjente virksomheter blir oppført i et eget renholdsregister som er allment tilgjengelig. For å få godkjenning må virksomheten legge frem dokumentasjon om lønns- og arbeidsforhold for de ansatte, samt være registrert i bestemte offentlige registre. I tillegg må virksomheten sørge for at renholdere i virksomheten har HMS-kort. Virksomheter som ikke er godkjent, kan ikke lovlig

selge renholdstjenester, verken til bedrifter eller til forbrukere.

Komiteen viser til Fafos evaluering av ordningen i 2016, som viste at dette er et steg i riktig retning, men at det fortsatt er utfordringer i bransjen. Det blir stadig vanligere å kjøpe renholdstjenester til eget hjem, og det anslås at rundt 270 000 husstander kjøpte renholdstjenester i 2016. Kun én av tre forbrukere som kjøper renhold, kjenner til godkjenningsordningen, og trolig sjekker enda færre forbrukere om virksomheten de kjøper renhold fra, faktisk er godkjent.

Komiteen viser til at regjeringen nylig har styrket godkjenningsordningen, og at Arbeidstilsynet nå kan avvise søknader uten realitetsbehandling dersom tilsynet vurderer at virksomheten forsøker å omgå kravene i godkjenningsforskriften. Dette vil hindre at virksomheter søker gjentatte ganger uten å oppfylle vilkårene, kun for å kunne fremstå som lovlig mens søknad er til behandling. Videre skal godkjente renholdsvirksomheter dokumentere jevnlig at de fortsatt oppfyller vilkårene for å være godkjent. Disse to endringene trådte i kraft henholdsvis 1. januar og 1. april 2018. Da Arbeids- og sosialdepartementet hadde på høring forslag til endringer i godkjenningsordningen for renholdsbransjen i 2017, ble det også vurdert å utvide forbudet for næringsdrivende til å kjøpe renholdstjenester fra virksomheter som mangler godkjenning, til også å gjelde private forbrukere. Etter en avveining av ulike hensyn ble det ikke foretatt endringer på dette området den gang. Blant annet er det tilbyderne av varer og tjenesters ansvar å følge lover og regler, og sanksjonsregimet er rettet inn mot bedriftsmarkedet både for salg og for kjøp, ikke mot vanlige forbrukere.

Komiteen viser til at både LO, NHO, NHO Service og Handel, Virke og Arbeidstilsynet mener at dagens forbud mot kjøp av renhold fra ikke-godkjent virksomhet også bør gjelde for forbrukere. Virke mener at dagens unntaksbestemmelse gir et negativt signal og i realiteten sier at det er greit å kjøpe renhold i forbrukermarkedet fra ulovlig bedrift. Arbeidstilsynet mener at et forbud kan ha god signaleffekt og bidra til bevisstgjøring av forbrukere. KS mener at forbrukermarkedet må følges opp, men i første omgang med tiltak som holdningsskapende arbeid.

Komiteen merker seg at departementet nå utvider forbudet til også å gjelde forbrukere, for å begrense markedet for useriøse aktører, og vil kreve at også private husholdninger som kjøper vask i huset, må bruke renholdere registrert i renholdsregisteret til Arbeidstilsynet fra og med 1. juli 2018.

Komiteen viser til at en endring av forskriften som utvider forbudet mot å kjøpe renholdstjenester fra ikke-godkjente renholdsvirksomheter til å gjelde også for private forbrukerkjøp, ikke medfører noen endring for renholdsvirksomhetene. Alle renholdsvirksomheter

har fra før plikt til å søke godkjenning hos Arbeidstilsynet, uansett om man leverer til næringsdrivende eller private kunder. Det vil derfor ikke være behov for noen overgangsordning som det vises til i forslaget.

Komiteen merker seg at Fafos-rapporten viser at mange ikke kjenner til ordningene som gjelder for renholdsbransjen, men at evalueringen av godkjenningsordningen viser at den har hatt god effekt blant dem som vet om den. Renholdsregisteret fikk høsten 2017 nytt design og nye funksjoner på Arbeidstilsynets nettsider for å gjøre det enklere for kjøpere av renholdstjenester å finne frem til de seriøse tilbyderne. Forslaget om en ny felles informasjonsportal for renholdsbransjen er med det ivarettatt.

Komiteen viser til at det er en viktig forutsetning at myndighetene og partene i arbeidslivet samarbeider om en bred, felles og strategisk satsing mot arbeidslivskriminalitet i utsatte bransjer. Treparts bransjeprogram for renhold jobber sammen for økt seriøsitet i renholdsbransjen. Bransjeprogrammet har nettopp iverksatt en stor informasjonskampanje rettet mot innkjøpere i privat sektor, og jobber løpende med å finne frem til gode tiltak rettet mot forbrukere.

Komiteen viser til at sentrale parter i arbeids- og næringslivet, slik som LO, NHO, KS, Unio og YS samt Skatteetaten, gjennom flere år har hatt et organisert samarbeid mot den svarte økonomien (SMSØ). SMSØ har blant annet utarbeidet konkrete veiledninger og informasjon for forbrukere på nettstedet handlehvit.no og har gjennomført flere handle hvitt-kampanjer.

Komiteen viser til forslaget om å øke kontrollvirksomheten overfor selgere og kjøpere av renhold, og understreker at Arbeidstilsynets aktiviteter er og skal være kunnskaps- og risikobasert. Innsatsen skal rettes mot områder der tilsynet vurderer at behovet er størst. Arbeidstilsynet har gjennom flere år fått en rekke bevilgninger for oppfølging av utsatte bransjer, og renholdsbransjen har vært en av Arbeidstilsynets store nasjonale satsinger, med nesten 5 000 tilsyn på fem år. Tilsynene er rettet både mot godkjente og ikke godkjente renholdsvirksomheter som opererer i markedet. Arbeidstilsynet fører også tilsyn med virksomheter som kjøper renholdstjenester. Arbeidstilsynets erfaringer er at tilsyn i renholdsbransjen fører til at flere arbeidstakere i virksomhetene har lovlige lønns- og arbeidsforhold, flere renholdsvirksomheter jobber systematisk med arbeidsmiljø, og at mange useriøse virksomheter er ute av markedet. Dette viser at innsatsen har gitt resultater og at den bør videreføres.

Komiteens flertall, medlemmene fra Høyre, Fremskrittspartiet og Venstre, viser til at siden godkjenningsordningen for renholdsvirksomheter trådte i kraft fra 1. september 2012, har det vært forbudt å selge renholdstjenester til både bedrifter

og forbrukermarkedet uten å være godkjent. I tillegg har det vært forbudt for næringsdrivende å kjøpe renholdstjenester fra renholdsvirksomheter som mangler godkjenning. Sanksjonsregimet er derfor rettet inn mot bedriftsmarkedet både for salg og for kjøp, ikke mot vanlige forbrukere. Det har prinsipielt vært stilt spørsmål ved å snu bevisbyrden til forbrukeren, fordi sanksjonsregimet da kan bli utvidet til at vanlige forbrukere blir ansvarliggjort for brudd på generelle bestemmelser i arbeidslivet som kan være vanskelig å oppdage selv for seriøse bedrifter som ikke har sjekket underleverandører godt nok, eller for myndigheter som har dette som oppgave. Alternativt kunne det bli en papirbestemmelse uten rettslig innhold.

Fler tallet viser til at til tross for at det siden 2012 har vært forbudt for renholdsvirksomheter å selge renholdstjenester til forbrukermarkedet uten å være godkjent, så har unntaksbestemmelsen i forskrift om kjøp av renholdstjeneste § 17 nr. 2 kunnet føre til uklarhet om dette blant forbrukere.

Fler tallet merker seg at Arbeidstilsynet mener at et forbud kan ha god signaleffekt og bidra til bevisstgjøring av forbrukere, men at KS mener at forbrukermarkedet må følges opp, hovedsakelig med tiltak som holdningsskapende arbeid. Når departementet nå utvider forbudet til også å gjelde forbrukere, vil fortsatt Arbeidstilsynets tilsynsvirksomhet og sanksjonering rettes mot virksomheter i egenskap av at de er arbeidsgivere, og ikke mot privatpersoner. Men i tillegg til å utvide forbudet til også å gjelde forbrukere, har Renholdregisteret fått ny funksjonalitet og design som gjør det enklere for bedrifter og forbrukere å finne frem til seriøse aktører, og både Samarbeid mot svart økonomi (SMSØ) og Bransjeprogrammet har gjennomført og gjennomfører informasjonsprogrammer og handle-hvitt-kampanjer, som samlet sett utgjør målrettede tiltak mot useriøse virksomheter, uten å snu sanksjonsregimet fra virksomheter mot forbrukere.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti viser til at det innen deler av renholdsbransjen er en omfattende grad av useriøsitet, sosial dumping og arbeidslivskriminalitet. Det rammer forbrukernes sikkerhet, det åpner for utnyttelse av arbeidstakere som jobber til lønns- og arbeidsvilkår langt under norske standarder, og det gjør at seriøse renholdsbedrifter utkonkurreres fra privatmarkedet for renhold av svart og ulovlig arbeid.

Disse medlemmer fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen fjerne § 17 (2) i forskrift om offentlig godkjenning av renholdsvirksomheter og om kjøp av renholdstjenester.»

«Stortinget ber regjeringen etablere en felles informasjonsportal for renholdsbransjen som bidrar til at det blir enkelt å velge seriøst, og der alle berørte offentlige etater og relevante aktører fra bransjen presenterer sine ressurser samordnet, oversiktlig og brukervennlig.»

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Sosialistisk Venstreparti fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen øke kontrollvirksomheten overfor selgere og kjøpere av renhold for å motvirke svart arbeid.»

Komiteens medlemmer fra Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti ser det som nødvendig både å stramme opp og utfylle informasjonen som gis i Renholdsregisteret. For å ha klare linjer må derfor § 17 (1) i forskrift om offentlig godkjenning av renholdsvirksomheter og om kjøp av renholdstjenester endres slik at bare godkjente renholdsvirksomheter kan levere tjenester til nærings- og privatmarkedet.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti mener videre at de personene som er godkjent i Renholdsregisteret til å tilby renholdstjenester, må være registrert i sanntid. Forbrukere og næringsdrivende som ønsker å kjøpe renholdstjenester, skal følgelig til enhver tid være klar over hvilke personer som er offentlig godkjent for å tilby renholdstjenester.

Disse medlemmer fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen sikre at det i sanntid fremgår i Renholdsregisteret hvilke personer som er godkjent for lovlig å tilby renholdstjenester.»

Komiteens medlemmer fra Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen endre § 17 (1) i forskrift om offentlig godkjenning av renholdsvirksomheter og om kjøp av renholdstjenester slik at bare godkjente renholdsvirksomheter lovlig kan tilby renholdstjenester til nærings- og privatmarkedet.»

Forslag fra mindretall

Forslag fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti:

Forslag 1

Stortinget ber regjeringen fjerne § 17 (2) i forskrift om offentlig godkjenning av renholdsvirksomheter og om kjøp av renholdstjenester.

Forslag 2

Stortinget ber regjeringen etablere en felles informasjonsportal for renholdsbransjen som bidrar til at det blir enkelt å velge seriøst, og der alle berørte offentlige etater og relevante aktører fra bransjen presenterer sine ressurser samordnet, oversiktlig og brukervennlig.

Forslag 3

Stortinget ber regjeringen sikre at det i sanntid fremgår i Renholdsregisteret hvilke personer som er godkjent for lovlig å tilby renholdstjenester.

Forslag fra Arbeiderpartiet og Sosialistisk Venstreparti:

Forslag 4

Stortinget ber regjeringen øke kontrollvirksomheten overfor selgere og kjøpere av renhold for å motvirke svart arbeid.

Forslag fra Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti:

Forslag 5

Stortinget ber regjeringen endre § 17 (1) i forskrift om offentlig godkjenning av renholdsvirksomheter og om kjøp av renholdstjenester slik at bare godkjente renholdsvirksomheter lovlig kan tilby renholdstjenester til nærings- og privatmarkedet.

Komiteens tilråding

Komiteens tilråding fremmes av komiteens medlemmer fra Høyre, Fremskrittspartiet og Venstre.

Komiteen har for øvrig ingen merknader, viser til representantforslaget og rå Stortinget til å gjøre følgende

vedtak:

Dokument 8:198 S (2017–2018) – Representantforslag fra stortingsrepresentantene Hadia Tajik, Lise Christoffersen, Arild Grande og Eigil Knutsen om å styrke godkjenningsordningen for renhold – vedtas ikke.

Oslo, i arbeids- og sosialkomiteen, den 31. mai 2018

Erlend Wiborg

leder

Heidi Nordby Lunde

ordfører

Vedlegg

Brev fra Arbeids- og sosialdepartementet v/statsråd Anniken Hauglie til arbeids- og sosialkomiteen, datert 3. mai 2018

Svar på representantforslag 198 S (2017-2018)

Jeg viser til brev fra komiteen 12. april 2018 der det bes om en vurdering av representantforslag 198 S (2017-2018) om å styrke godkjenningsordningen for renhold.

Deler av renholdsbransjen er preget av useriøse aktører og ulike former for arbeidslivskriminalitet. Det er iverksatt flere tiltak for å få bukt med problemene. Godkjenningsordningen for renhold, som ble innført i 2012, innebærer at alle renholdsvirksomheter har en plikt til å søke Arbeidstilsynet om godkjenning. Godkjente virksomheter blir oppført i et eget renholdsregister som er allment tilgjengelig.

For å få godkjenning må virksomheten legge frem dokumentasjon om lønns- og arbeidsforhold for de ansatte, samt være registrert i bestemte offentlige registre. I tillegg må virksomheten sørge for at renholdere i virksomheten har HMS-kort. Virksomheter som ikke er godkjent kan ikke lovlig selge renholdstjenester, verken til bedrifter eller til forbrukere.

Regjeringen har nylig styrket godkjenningsordningen. Arbeidstilsynet kan nå avvise søknader uten realitetsbehandling dersom tilsynet vurderer at virksomheten forsøker å omgå kravene i godkjenningsforskriften, noe som vil hindre at virksomheter søker gjentatte ganger uten å oppfylle vilkårene, kun for å kunne fremstå som lovlig mens søknad er til behandling. Videre skal godkjente renholdsvirksomheter nå sende inn dokumentasjon hvert tredje år på at de fortsatt oppfyller vilkårene for å være godkjent. Disse to endringene trådte ikraft henholdsvis 1. januar og 1.april 2018.

Representantforslaget omfatter ulike forslag for å styrke godkjenningsordningen for renholdsvirksomheter. Det første gjelder et *forbrukerforbud mot kjøp av renhold fra ikke-godkjente renholdsvirksomheter*.

I dag er det forbudt for næringsdrivende å kjøpe renholdstjenester fra virksomheter som mangler godkjenning. Fra 1.juli 2018 vil dette forbudet også gjelde private. Da Arbeids- og sosialdepartementet hadde på høring forslag til endringer i godkjenningsordningen for renholdsbransjen i 2017, ble det også vurdert å utvide dette forbudet til å gjelde private forbrukere som kjøper renholdstjenester. Etter en avveining av ulike hensyn ble det ikke foretatt endringer på dette området den gang.

Jeg ser samtidig at det også er grunner som kan tale for at det ikke skal være lov for forbrukere å kjøpe renholdstjenester fra ikke-godkjent virksomhet. Et forbud vil kunne bidra til å begrense markedet for useriøse ak-

tører. Vi har derfor kommet til at vi ønsker å utvide forbudet til også å gjelde forbrukere.

Forslag nummer to omtaler *innføring av en overgangsordning for virksomheter som ønsker å registrere seg i godkjenningsordningen*. Dette beror tilsynelatende på en misforståelse. En endring av forskriften som utvider forbudet mot å kjøpe renholdstjenester fra ikke-godkjente renholdsvirksomheter til å gjelde også for private forbrukerkjøp, medfører ingen endring for renholdsvirksomhetene. Jeg vil presisere at *alle* renholdsvirksomheter har *plikt* til å søke godkjenning hos Arbeidstilsynet. Dette gjelder altså både små og store aktører, og uansett om man leverer til næringsdrivende eller private kunder. Det vil derfor ikke være behov for noen overgangsordning som det vises til i forslaget.

Representantene har videre reist forslag om en *felles informasjonsportal for renholdsbransjen*. Jeg er enig med forslagstillerne i at det å gi god informasjon, og gjøre det enkelt å finne fram til de seriøse tilbyderne, er sentrale tiltak mot arbeidslivskriminalitet i renholdsbransjen.

Det er en viktig forutsetning at myndighetene og partene i arbeidslivet samarbeider om en bred, felles og strategisk satsing mot arbeidslivskriminalitet i utsatte bransjer. Treparts bransjeprogram for renhold jobber sammen for økt seriøsitet i renholdsbransjen. Bransjeprogrammet har nettopp iverksatt en stor informasjonskampanje rettet mot innkjøpere i privat sektor, og jobber løpende med å finne fram til gode tiltak rettet mot forbrukere. Sentrale parter i arbeids- og næringslivet slik som LO, NHO, KS, Unio og YS samt Skatteetaten har gjennom flere år hatt et organisert samarbeid mot den svarte økonomien (SMSØ). SMSØ har blant annet utarbeidet konkrete veiledninger og informasjon for forbrukere på nettstedet *handlehvitt.no* og har gjennomført flere handle hvitt-kampanjer.

Fafos evaluering av godkjenningsordningen viser at den har hatt god effekt blant dem som vet om den. De som kjenner til ordningen, undersøker i stor grad om renholdsleverandøren er godkjent. Det betyr at vi fortsatt har et forbedringspotensial i å informere om ordningen slik at den blir bedre kjent og benyttet blant både forbrukere og næringsdrivende. På Arbeidstilsynets sine nettsider fikk renholdsregisteret høsten 2017 nytt design og nye funksjoner for å gjøre det enklere for kjøpere av renholdstjenester å finne fram til de seriøse tilbyderne. Det er blant annet nå mulig å abonnere på endringer hos "sin" renholdsvirksomhet slik at man får

et varsel om virksomheten får trukket tilbake sin godkjenning.

Jeg er enig med forslagstillerne i at det er et mål å samordne informasjonen fra myndighetene for å gjøre det enklere å finne fram til seriøse tilbydere. Dette er også i tråd med regjeringens mål om et enklere og mer tilgjengelig offentlig tilbud. Jeg mener det er viktig å bygge videre på det gode arbeidet som allerede gjøres. God og enkelt tilgjengelig informasjon samt holdnings- skapende arbeid er viktige virkemidler framover for å øke bevisstheten blant forbrukere av renholdstjenester.

Når det gjelder forslaget om å *øke kontrollvirksomheten overfor selgere og kjøpere av renhold*, vil jeg understreke at useriøsitet og arbeidslivskriminalitet er et prioritert område for Arbeidstilsynet. Tilsynet har ulike virkemidler til rådighet, blant annet tilsyn, veiledning, kunnskapsformidling og sanksjonering for å påvirke næringer og virksomheter til å ivareta sitt ansvar. Arbeidstilsynets aktiviteter er kunnskaps- og risikobasert. Innsatsen skal rettes mot områder der tilsynet vurderer at behovet er størst. Arbeidstilsynet har gjennom flere år fått en rekke bevilgninger for oppfølging av utsatte bransjer, slik som renhold. Renholdsbransjen har fra 2013–2017 vært en av Arbeidstilsynets store nasjonale satsinger, med nesten 5000 tilsyn på fem år. Tilsynene er rettet både mot godkjente og ikke godkjente renholds- virksomheter som opererer i markedet. Arbeidstilsynet fører også tilsyn med virksomheter som kjøper renholdstjenester. Arbeidstilsynets erfaringer er at tilsyn i renholdsbransjen fører til at flere arbeidstakere i virksomhetene har lovlige lønns- og arbeidsforhold, flere renholdsvirksomheter jobber systematisk med arbeids- miljø, og at mange useriøse virksomheter er ute av mar- kedet. Dette viser at innsatsen har gitt resultater. Ar- beidstilsynet jobber kontinuerlig med å bygge kunn- skap om hvor risikoen er størst og hvordan tilsynets vi- dere innsats må innrettes.

Det kan avslutningsvis nevnes at Fafø, på oppdrag fra Arbeidstilsynet, holder på med en effektanalyse i renholdsbransjen. Dette er en oppfølging av rapporten *Vil tiltakene virke? Status i renholdsbransjen 2012* som var en nullpunktsanalyse. Den nye rapporten skal være ferdig før sommeren. Det forventes at den vil gi et godt grunnlag for å vurdere de tiltakene som er iverksatt så langt i bransjen. Barne- og likestillingsdepartementet skal etter planen legge fram en stortingsmelding om forbrukerpolitikk våren 2019, der svart økonomi og arbeidslivskriminalitet vil være sentrale tema. Her vil vi adressere forbrukerutfordringer i flere bransjer og vur- dere ytterligere tiltak.

